

საქართველოს ბაზემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო
MINISTRY OF ENVIRONMENTAL AND NATURAL RESOURCES PROTECTION OF GEORGIA

საქართველო, 0114, თბილისი, გულუას ქ. 6, ტელ: 272-72-00, 272-72-20 ფაქსი: 272-72-37

ეკოლოგიური ექსპერტიზის
დასკვნა პროექტზე

№ 75

18 ოქტომბერი 2017 წ

I. საერთო მონაცემები

1. საქმიანობის დასახელება – ახმეტის მუნიციპალიტეტში მდ. ალაზანზე ჰიდროელექტროსადგურის (ხადორი 3 ჰესი) მშენებლობა და ექსპლუატაცია.
2. საქმიანობის განმახორციელებლის დასახელება და მისამართი – შპს „ალაზანი ენერჯი“, თბილისი, ვაზისუბნის დასახლება, კორპუსი №16, ბინა №21.
3. საქმიანობის განხორციელების ადგილმდებარეობა – ახმეტის მუნიციპალიტეტი.
4. განაცხადის შემოსვლის თარიღი – 04.10.2017 წ.
5. მონაცემები პროექტის შემდგენელის შესახებ – შპს „გამა კონსალტინგი“.

II. ძირითადი საპროექტო გადაწყვეტილებები:

ეკოლოგიური ექსპერტიზის დასკვნის მიღების მიზნით, ახმეტის მუნიციპალიტეტის გამგეობის მიერ, ეკოლოგიურ ექსპერტიზაზე წარმოდგენილია, შპს „ალაზანი ენერჯი“-ს ახმეტის მუნიციპალიტეტში მდ. ალაზანზე ხადორი 3 ჰესის მშენებლობისა და ექსპლუატაციის პროექტის გარემოზე ზემოქმედების შეფასების (გზშ) ანგარიში.

პროექტის განხორციელება დაგეგმილია ახმეტის მუნიციპალიტეტში. კერძოდ, პანკისის ხეობაში.

ჰესის დადგმული სიმძლავრე იქნება 5.4 მგვტ, ხოლო ელექტროენერჯის წლიური გამომუშავება - 27.5 მლნ კვტ.სთ.

საპროექტო ჰესის ზედა ბიეფში ფუნქციონირებს ხადორი 1 და ხადორი 2 ჰესები.

გზშ-ს ანგარიშის თანახმად:

დაგეგმილი პროექტისთვის განხილულია ორი ძირითადი ალტერნატიული ვარიანტი: არაქმედების ალტერნატივა და ჰესის ინფრასტრუქტურული ობიექტების განლაგების ალტერნატიული ვარიანტები, სადაც თავის მხრივ განხილულია: სათავე კვანძის განთავსების; სადაწნეო მილსადენის დერეფნისა და ძალური კვანძის განლაგების ალტერნატიული ვარიანტები. აღნიშნული ალტერნატივების კომპლექსური ანალიზის, არსებული გარემო პირობების და გარემოზე შედარებით ნაკლები ზემოქმედებების გათვალისწინებით დაიგეგმა მდ. ალაზნის ბუნებრივ ჩამონადენზე მომუშავე, დერივაციული ტიპის ჰესი, რომლის მოწყობა ახმეტის მუნიციპალიტეტში, პანკისის ხეობაში, სოფ. ბირკიანის მიმდებარე ტერიტორიაზე.

ჰესისთვის წყლის აღება გათვალისწინებულია „ხადორი-2“ ჰესიდან გამონამუშევარი წყლის გამყვან არხზე მოწყობილი სათავე ნაგებობიდან - ზღვის დონიდან (ზ.დ.) 779.23 მ ნიშნულზე. ჰესის საანგარიშო ხარჯი იქნება - 9.0 მ³/წმ. წყლის გატარება განხორციელდება 2.4 მ დიამეტრის ფოლადის მილით. სადაწნეო მილსადენის საერთო სიგრძე შეადგენს 4.5 კმ-ს. ტრასის დარჩენილი ნაწილი გაივლის მდინარე ალაზნის მარჯვენა სანაპიროს პირველ ტერასაზე და დამთავრდება სოფ. ბირკიანის დასაწყისში. ჰესის შენობის განთავსება გათვალისწინებულია ზ.დ. 698.14 მ ნიშნულზე. დაწნევა შეადგენს 81.09 მ, დადგმული სიმძლავრე იქნება - 5.4 მგვტ, გამომუშავება კი - 27.5 მლნ კვტ/სთ.

სადაწნეო მილსადენის ტრასის ბოლო მონაკვეთი კვეთს მდ. ბაწარას და ძიბახევის წყალს და მდ. ალაზნიდან სოფლის ტექნიკური წყლით მომარაგების არხს (მერყეობს 0.06-0.08 მ³/წმ-ის ფარგლებში). ამ მონაკვეთზე ტრასის გატარება გათვალისწინებულია ღრმა ჭრილში. არხის გატარება მილსადენის თავზე მოხდება მილხიდების საშუალებით. გათვალისწინებულია არსებული არხის გაწმენდა და წესრიგში მოყვანა, რაც გააუმჯობესებს სარწყავი წლის მიწოდების პირობებს.

ჰესის მიერ გამომუშავებული წყალი რკინაბეტონის ღია არხით ჩაშვებული იქნება მდ. ალაზნის კალაპოტში. არხის სიგრძე დაახლოებით იქნება 450 მ.

ხადორი 3 ჰესი ენერგოსისტემას მიუერთდება „ხადორი ჰესი“- ახმეტის 110 კვ ხაზის საშუალებით. ამ მიზნით ხადორი 3 სადგურთან მოეწყობა 110/6.3 ძაბვის ღია გამანაწილებელი ქვესადგური.

ჰესის მშენებლობის ადგილზე მისასვლელად და გამოყენებული იქნება ახმეტა-ბირკიანის საავტომობილო გზის მონაკვეთი, ხოლო სათავე ნაგებობაზე მისასვლელად გამოყენებული იქნება „ხადორი-1“ და „ხადორი-2“ ჰესებთან მისასვლელი არსებული ადგილობრივი მნიშვნელობის მოხრეშილი გზა. ჰესის მშენებლობის და ექსპლუატაციისთვის ახალი გზის მოწყობა არ იგეგმება მხოლოდ, სადაწნეო მილსადენის მოწყობისა და შემდგომი ექსპლუატაციისათვის გათვალისწინებულია 1.9 კმ სიგრძის არსებული გზის მოხრეშვა.

„ხადორი 3“ ჰესის სამუშაოების უზრუნველყოფისათვის სამშენებლო ინფრასტრუქტურის მოწყობა დაგეგმილია ტერიტორიაზე, რომელიც თავის დროზე გამოყენებული იყო ხადორი 1 და ხადორის 2 ჰესების მშენებლობისათვის. ტერიტორია მდებარეობს მდ. ალაზნის მარჯვენა სანაპიროზე ხელოვნურად შექმნილ ტერასაზე, მდ. ალაზნის და მისი მარჯვენა შენაკადის მდ. ქვაჩადარას შესართავის ქვედა დინებაში. აღსანიშნავია, რომ ტერიტორიის ძირითადი ნაწილი შექმნილია, ხადორი 1 ჰესის მშენებლობის პროცესში გვრიაბიდან გამოტანილი გამონამუშევარი ქანების განთავსებით, შესაბამისად მცენარეული საფარი და ნიადაგის ნაყოფიერი ფენა პრაქტიკულად არ არსებობს. სამშენებლო ბანაკისათვის შერჩეული ტერიტორიის ფართობი მიახლოებით შეადგენს 2.9 ჰა-ს.

ჰესის სამშენებლო სამუშაოების შესრულების პროცესში წყლის გამოყენება საჭირო იქნება: ტექნიკური მიზნებისთვის - სამსხვრევ-დამხარისხებელი საამქროსთვის და ბეტონის ნარევის დასამზადებლად; სასმელ-სამეურნეო დანიშნულებით; ხანძარსაწინააღმდეგო მიზნებისთვის; მშრალ ამინდებში სამშენებლო მოედნების მოსარწყავად. ტექნიკური მიზნებისთვის წყალაღება მოხდება მდ. ალაზნიდან. ტექნიკური წყლისთვის ასევე მოეწყობა რეზერვუარები. სამეურნეო-ფეკალური წყლების შეგროვებისთვის, სამშენებლო ბანაკის და სამშენებლო მოედნების ტერიტორიებზე მოეწყობა დაახლოებით 12-12 მ³ ტევადობის საასენიზაციო ორმოები. ასევე შესაძლოა დაიდგას ბიოტულაქტი. საასენიზაციო ორმოების პერიოდული გაწმენდა მოხდება სპეც-ავტომობილის საშუალებით. სამეურნეო-ფეკალური წყლების ჩაშვება გათვალისწინებულია ახმეტის საკანალიზაციო კოლექტორში, წინასწარ შეთანხმებული ტექნიკური პირობების მიხედვით. სამშენებლო ბანაკის ტერიტორიაზე და სამშენებლო მოედნებზე სანიაღვრე წყლების შეწონილი ნაწილაკებით დაბინძურება მოსალოდნელი არ არის.

ექსპლუატაციის ეტაპზე წყლის გამოყენება მოხდება სასმელ-სამეურნეო დანიშნულებით და ხანძარსაწინააღმდეგო მიზნებისთვის. პროექტის მიხედვით იგეგმება ადგილობრივი წყაროს წყლების გამოყენება, მაგრამ იმ შემთხვევაში თუ საჭირო დებიტის წყაროების მოძიება ვერ მოხერხდა გამოყენებული იქნება ავტოცოსტერნებით შემოტანილი.

ჰესის ინფრასტრუქტურის ტერიტორიაზე მშენებლობის პერიოდში მოიხსნება მიახლოებით 670 მ³ ნიადაგის ნაყოფიერი ფენა. ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის მოხსნა და შემდგომი მართვა მოხდება „ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის მოხსნის, შენახვის, გამოყენების და რეკულტივაციის შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2013 წლის 31 დეკემბრის N424 დადგენილებით დამტკიცებული ტექნიკური რეგლამენტის მოთხოვნების გათვალისწინებით.

ჰესის შენობის სამირკვლების და სადაწნეო მილსადენის თხრილის მომზადების პროცესში მოსალოდნელია დაახლოებით 20 000 ათასი მ³ ფუჭი ქანების წარმოქმნა, რომლის დიდი ნაწილი გამოყენებული იქნება, მილსადენის საწყის მონაკვეთზე მდინარის მარჯვენა სანაპიროზე დაგეგმილ დეზებს შორის წარმოქმნილი სივრცეების ამოსავსებად, ხოლო დარჩენილი ნაწილი განთავსდება მდ. ალაზნის მარჯვენა სანაპიროს პირველ ტერასაზე დაგეგმილ სანაყაროზე.

მშენებლობის ხანგრძლივობად განსაზღვრულია 18 თვე. სამუშაო დღეთა რაოდენობად მიღებულია 300 დღე/წელ. ამ პერიოდის განმავლობაში ჰესის მშენებლობაზე დასაქმდება დაახლოებით 70-80 ადამიანი.

გზშ-ს ანგარიშში წარმოდგენილია ინფორმაცია პროექტის განხორციელების რაიონის ფიზიკური გარემოს ფონური მდგომარეობის შესახებ. წარმოდგენილ ინფორმაციას საფუძვლად უდევს უშუალოდ ჰესის განთავსების ტერიტორიის ფარგლებში ჩატარებული საველე კვლევის შედეგები, ასევე ლიტერატურული წყაროები, საფონდო მასალები და სტატისტიკური მონაცემები. აღწერილია ფიზიკურ-გეოგრაფიული და სოციალურ-ეკონომიკური გარემო.

გზმ-ს ანგარიშში განხილულია ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ზემოქმედების შეფასება, რომლისთვისაც შეგროვდა და გაანალიზდა ინფორმაცია პროექტის სავარაუდო ზეგავლენის არეალის არსებული მდგომარეობის შესახებ.

ზემოქმედება მოსალოდნელია ატმოსფერულ ჰაერზე ჰესის მშენებლობის ეტაპზე, რომელსაც ძირითადად გამოიწვევს სამშენებლო ბანაკი და მის ტერიტორიაზე განთავსებული სტაციონარული გაფრქვევის წყაროები. სამშენებლო ბანაკიდან უახლოესი საცხოვრებელი დაცილებულია დაახლოებით 5 კმ-ით. ჩატარებული გაანგარიშების შედეგების ანალიზით ირკვევა, რომ მშენებლობის პროცესში მიმდებარე ტერიტორიების ატმოსფერული ჰაერის ხარისხი როგორც 500 მ-ნი ნორმირებული ზონის მიმართ, აგრეთვე უახლოესი დასახლებული ზონის მიმართ ფონის გათვალისწინებით არ გადააჭარბებს კანონმდებლობით გათვალისწინებულ ნორმებს. რაც შეეხება ჰესის ინფრასტრუქტურას, ყველაზე ახლოს საცხოვრებელთან მდებარეობს ჰესის შენობა, რომელიც დაცილებულია 100 მეტრით. იმის გამო, რომ ჰესის შენობის მოწყობა მოხდება დროის მცირე მონაკვეთში - ატმოსფერულ ჰაერზე ზემოქმედება არ იქნება მნიშვნელოვანი. რაც შეეხება ჰესის ექსპლუატაციის ეტაპს, ჰესის ფუნქციონირებით არ მოხდება ატმოსფერულ ჰაერზე ზემოქმედება.

მოსალოდნელია ხმაურის დონეებზე ზემოქმედება ჰესის მშენებლობის და ექსპლუატაციის ეტაპებზე. მშენებლობის ეტაპზე ხმაურის დონის მატება მოსალოდნელია ძირითადად სამშენებლო მოედნებთან (გაანგარიშება ჩატარდა ორი სამუშაო უბნისთვის, კერძოდ: სადაწნეო მილსადენის მშენებლობის დროს სოფ. მიბახევის მიმართებაში (დაშორება 90მ) და ჰესის შენობის სამშენებლო მოედნისთვის სოფ. ბირკიანის მიმართებაში (დაშორება 100მ)). გაანგარიშების შედეგების მიხედვით, ხმაურის დადგენილ ნორმებზე გადაჭარბებას ადგილი არ ექნება არცერთ ხმაურის წარმოქმნის უბნისთვის. ექსპლუატაციის ეტაპზე ხმაურწარმომქმნელი არის მხოლოდ ჰესის შენობა. თუ გავითვალისწინებთ, რომ ტურბინები მოთავსდება სპეციალურ გარსაცმში, ასევე ჰესის შენობის კედლები შეასრულებს ხმაურდახშობის ბარიერს და ჰესის ტერიტორიაზე გაშენდება ხე-მცენარეების - ჰესის ექსპლუატაციის ეტაპზე ხმაურის დონეებზე ზემოქმედებას ადგილი არ ექნება. მუშა-მოსამსახურეთათვის სპეციალური ხმაურდამცავი აღჭურვილობა იქნება გამოყენებული, როგორც მშენებლობის, ისე ექსპლუატაციის (ჰესის შენობა) ეტაპებზე.

ჩატარებული საინჟინრო-გეოლოგიური კვლევებით დადგინდა, რომ საპროექტო დერეფანი მიეკუთვნება III კატეგორიის (რთული) სირთულის რაიონს. საპროექტო მილსადენის ტრასის ზოლში არსებობს ღვარცოფის და ეროზიული მოვლენების გარკვეული რისკები, როგორც ალაზანზე (სადაც ფიქსირდება ძველი ნამდინარეები, რაც იმის მანიშნებელია, რომ მუდმივად მიმდინარეობს ეროზიული პროცესები) ასევე მდ. ბაწარაზეც. მილსადენის ტრასის ფარგლებში პკ 4+70 დან 6+00 მდ გამოვლენილია მეწყერი, თუმცა მეწყრული პროცესის სწრაფი პროგრესი და მისი უეცარი ჩამოცურება ფერდობის გასწვრივ არ არის მოსალოდნელი. მშენებლობის და ექსპლუატაციის ეტაპებისთვის აღნიშნულ უბანზე დაგეგმილია შემდეგი შემარბილებელი ღონისძიებების გატარება: მილსადენის თარო ღრმად არ იქნება შეჭრილი მეწყრული ფერდობის ფუძეში, რომ არ მოხდეს დიდი მეწყრული მასის დაძვრის პროვოცირება ზედა ფერდობიდან; მილსადენი განთავსდება მეწყრული გრუნტების ქვეშ განლაგებულ ჭალის ალუვიურ ნალექებში (ფენა-3-ში) ისეთ სიღრმეზე, რომელიც დაიცავს მის უსაფრთხოებას მეწყრული მასის შემდგომი გადაადგილების შემთხვევაში. მოცემულ კონკრეტულ შემთხვევაში მილსადენი განთავსებული იქნება არანაკლებ 2.0 მ. სიღრმეზე ფენა-3-ის ზედაპირიდან მილის ზედა კიდემდე; მდ. ალაზნის გვერდითი ეროზიის ზემოქმედების პრევენციის მიზნით, პკ 0+38 დან პკ 12+28 მდე მონაკვეთზე დაგეგმილია დეზების მოწყობა. შესაბამისად გვერდითი ეროზიის ზემოქმედებისაგან დაცული იქნება პკ 4+70-დან პკ 6+00-მდე არსებული მეწყრული უბანიც.

ექსპლუატაციის ეტაპზე წყალმიმღები კვანძის ტერიტორიაზე, არსებობს მდ. ალაზნის ადიდების შემთხვევაში, ეროზიული პროცესების განვითარების რისკი, თუმცა აღნიშნულ მონაკვეთზე მოწყობილია ნაპირდამცავი დამბა რაც უზრუნველყოფს საპროექტო ხადორი-3 ჰესის წყალმიმღები კვანძის უბნის ეროზიული მოვლენებისგან დაცვასაც. სადაწნეო მილსადენის გარკვეულ მონაკვეთებზე, განსაკუთრებით მდ. ბაწარას შეერთებასთან მიმდინარეობს ეროზიული პროცესები, ამიტომ სადაწნეო მილსადენის იმ მონაკვეთების ფარგლებში, სადაც იგი უახლოვდება მდინარის კალაპოტს, მოეწყობა ნაპირსამაგრი კონსტრუქციები. ნაპირსამაგრი მოეწყობა გადამუშავებული წყლის გადამყვანი არხის განთავსების ადგილას, ვინაიდან არსებობს მდინარე ალაზნის ადიდების და ამით გამოწვეული შესაძლო ეროზიული მოვლენების განვითარება.

გზმ-ს ანგარიშში მითითებული გეოლოგიურ გარემოზე ზემოქმედების შემარბილებელი ღონისძიებების შესრულების პირობებში, ზემოქმედება არ იქნება მნიშვნელოვანი.

აღსანიშნავია, რომ ყველა სენსიტიურ უბანზე განხორციელდება საშიში გეოლოგიური მოვლენების მონიტორინგი განსაკუთრებით საწყისი 2 წლის განმავლობაში.

წყალმიმღებში წყლის გადაგდების გამო მდ. ალაზნის ნაკადზე ზემოქმედება მოსალოდნელია მხოლოდ იმ მონაკვეთზე რომელიც მოქცეული იქნება სათავესა და ძალური კვანძის გამყვან არხს შორის, რაც მიახლოებით 4.5 კმ სიგრძის იქნება. ზემოქმედების შესამცირებლად გადაწყვეტილება მიღებულია, რომ სათავე კვანძის არეალში მდინარე ალაზანიდან დამატებითი ხარჯის აღება არ მოხდება და ქვედა ბიეფში „ხადორი 2“-ის სავალდებულო ეკოლოგიური/სანიტარული ხარჯი გატარდება, რომელსაც დაემატება რამდენიმე მნიშვნელოვანი შენაკადი (მდ. ხოროჯოს წყალი, ბაწარა და სხვა). ჩატარებული დაკვირვების მონაცემების მიხედვით შენაკადების საშუალო ხარჯი არ იქნება 1.5-2.0 მ³/წმ-ზე ნაკლები. აღსანიშნავია, ისიც, რომ ხადორი 2 ჰესის გამომუშავებული მაქსიმალური ხარჯი შეადგენს 11.5 მ³/წმ-ს, ხოლო ხადორი 3-ის - 9 მ³/წმ-ს, შესაბამისად, აღნიშნული სხვაობა დაემატება საპროექტო არეალს (4,5 კმ) და უფრო მეტად შეამცირებს მოსალოდნელ ზემოქმედებას.

სამშენებლო სამუშაოების პროცესში და ჰესის ოპერირებისას, სარემონტო სამუშაოების პერიოდში ზედაპირული წყლების დაბინძურების რისკი მნიშვნელოვნად დამოკიდებულია გზმ-ს ანგარიშში მითითებული, გარემოსდაცვითი მენეჯმენტით გათვალისწინებული ღონისძიებების შესრულების, ასევე ნარჩენების მართვასა და ტექნიკის გამართულობაზე დაწესებულ მონიტორინგის ხარისხზე.

საპროექტო ჰესის ნაგებობების განთავსების დერეფანში ჩატარებული ბოტანიკური კვლევის შედეგად არ გამოვლენილა მაღალსენსიტიური ადგილები. საპროექტო სამშენებლო დერეფნის გასხვისების არეალში მოყვება ძირითადად მურყანი. არ დაფიქსირებულა განსაკუთრებულ დაცვას დაქვემდებარებული (საქართველოს წითელ ნუსხაში შეტანილი) მცენარეთა სახეობები. ყოველივე აღნიშნულის გათვალისწინებით, მცენარეულ საფარზე მოსალოდნელი ზემოქმედება უნდა შეფასდეს, როგორც დაბალი მნიშვნელობის. საკომპენსაციო და შემარბილებელი ღონისძიებების გატარების პირობებში ზემოქმედება იქნება უმნიშვნელო. საპროექტო დერეფანში არ იზრდება ბერნის კონვენციით დაცული სახეობები.

საპროექტო ზონაში, სამშენებლო სამუშაოებით გამოწვეული ზემოქმედება მაღალი არ იქნება ცხოველთა სამყაროზე, ვინაიდან საპროექტო ზონა განთავსებულია ხადორი 1 და ხადორი 2 ჰესების სიახლოვეს და ასევე სოფ. ბირკიანისა და სოფ. მიბახევის სიახლოვეს. სამშენებლო სამუშაოების პერიოდში განსაკუთრებული ყურადღება გამახვილდება დაცული სახეობების (განსაკუთრებით წითელი ნუსხის სახეობებზე (წავი, ლელიანის კატა, კავკასიური ციყვი)) გამრავლების პერიოდში სამუშაოების განსაკუთრებული სიფრთხილით წარმოებაზე. ჰესის მშენებლობის და ექსპლუატაციის ეტაპზე დაგეგმილია მუდმივი მონიტორინგი ცხოველთა სამყაროზე, განსაკუთრებით დაცულ სახეობებზე. გარდა აღნიშნულისა, სამშენებლო სამუშაოების

დაწყებამდე შემოწმებული იქნება მისასვლელი გზების კვეთების ადგილები ფრინველთა ბუდეების და მტაცებელ ძუძუმწოვართა ნაკვალევების და სოროების დასაფიქსირებლად. მათი იდენტიფიკაციის შემთხვევებში განხორციელდება კანონმდებლობით გათვალისწინებული და გზმ-ს ანგარიშში აღწერილი ღონისძიებები.

სადაწნეო მილსადენის დერეფანი და ძალური კვანძის განთავსების ტერიტორია, არ წარმოადგენს ცხოველთა საბინადრო ადგილების თვალსაზრისით მნიშვნელოვან ტერიტორიებს, რაც დასტურდება ჩატარებული საველე კვლევის შედეგებით, რომლის დროსაც საქართველოს წითელ წუსხაში შეტანილი ან ზურმუხტის ქსელის კანდიდატი უზნისათვის დამახასიათებელი ცხოველების არსებობა არ ყოფილა დადასტურებული.

ვინაიდან, ხადორი-3 ჰესისთვის არ შენდება კაშხალი, შესაბამისად არ ხდება მდინარის კალაპოტის გადაკეტვა და არ წარმოიქმნება ბარიერი, რომელიც თევზებისთვის გზის ბლოკირებას გამოიწვევს. ხოლო ხადორი-2 ჰესის მონაკვეთზე გატარებული ეკოლოგიური ხარჯის შევსება ხდება მდ. ალაზნით და მისი შენაკადებით: მდ. ქვაჩადალა, მდ. ხოროჯოსწყალი და მდ. ბაწარა. გარდა აღნიშნულისა, ხადორი 2 ჰესის წყალგამყვანი არხის შეერთების წერტილიდან მდ. ალაზანს დაემატება ხადორი 2 ჰესის ნამეტი ხარჯი. აღნიშნულიდან გამომდინარე, ხადორი 2 ჰესის სათაო ნაგებობის ქვედა ბიეფში მდ. ალაზანს ემატება გარკვეული რაოდენობის წყლის ხარჯი, რაც გარკვეულად არბილებს იქთიოფაუნაზე შესაძლო ნეგატიური ზემოქმედების ხარისხს. მიუხედავად აღნიშნულისა, მდინარის კალაპოტში ბუნებრივი ხარჯის შემცირება მნიშვნელოვან ნეგატიურ ზემოქმედებას მოახდენს წყლის ბიოლოგიურ გარემოზე და მათ შორის იქთიოფაუნაზე, თუმცა დაგეგმილი შემარბილებელი ღონისძიებების გატარებით ზემოქმედების მასშტაბები შემცირდება. ჰესის ოპერირების დაწყებიდან პირველი 2 წლის განმავლობაში უზრუნველყოფილი იქნება იქთიოფაუნის სახეობების მონიტორინგი, საჭიროების შემთხვევაში დამატებითი შემარბილებელი ღონისძიებების დასახვის მიზნით.

წარმოდგენილი shp ფაილებში მითითებული 165 803 კვ.მ. ფართობიდან, „სახელმწიფო ტყის ფონდის საზღვრების დადგენის შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2011 წლის 4 აგვისტოს N 299 დადგენილებით დამტკიცებული სახელმწიფო ტყის ფონდის საზღვრების მიხედვით საპროექტო ტერიტორიის ფართობი არ მდებარეობს სსიპ ეროვნული სატყეო სააგენტოს მართვას დაქვემდებარებულ ტყის ფონდში.

ჰესის სადაწნეო მილსადენის ერთი მონაკვეთი უახლოვდება დაახლოებით 100 მ-ით ბაწარა-ბაბანეულის სახელმწიფო ნაკრძალის საზღვარს (დანარჩენ მონაკვეთებზე დაცილება შეადგენს 2 კმ-ზე მეტს). ბაწარას დაცული ტერიტორია შექმნილია ძირითადად, დენდროფლორის რელიქტის, უთხოვრის ტყის კორომის დასაცავად, რომელიც მდინარე ბაწარას ხეობის შუა ნაწილშია. აქედან გამომდინარე, აღნიშნული ტყის მასივი საპროექტო ტერიტორიიდან კიდევ უფრო მოშორებულია, შესაბამისად ჰესის მშენებლობა და ექსპლუატაცია არ გამოიწვევს უარყოფით ზემოქმედებას, აღნიშნულ რეგებტორზე. ბაწარა-ბაბანაურის სახელმწიფო ნაკრძალი ასევე ემთხვევა ზურმუხტის ქსელის კანდიდატ უზანს. შესაბამისად პროექტი ექვემდებარება ჰაბიტატების დირექტივის მუხლი 6(3)-ითა და მუხლი 6(4)-ით გათვალისწინებულ შეფასებას (შემდგომში მე-6 მუხლით შეფასების პროცესი). ვინაიდან, საპროექტო ტერიტორია ზურმუხტის ქსელის უზნის საზღვრებს გარეთაა, შესრულებულია შეფასების პირველი საფეხური-სკრინინგი. გასათვალისწინებელია ის ფაქტი, რომ აღნიშნულ მონაკვეთზე მშენებლობა წარმართება მოკლე ვადაში, მხოლოდ მილსადენის ტრანშეის ამოღება და მილსადენის ჩადების პროცედურები მაქსიმუმ 1 კვირის მანძილზე განხორციელდება. ასევე, საპროექტო სადაწნეო მილსადენსა და დაცული ტერიტორიის საზღვარს შორის გადის საავტომობილო გზა, რომელზეც აქტიურად გადაადგილდება სატრანსპორტო საშუალებები, შესაბამისად იქაური ველური ბუნება ანთროპოგენულ ზემოქმედებას გარკვეულწილად შეგუებულია და ხადორი 3 ჰესის სადაწნეო

მილსადენის მშენებლობა იმ მოკლე ვადაში, რაც ამ მონაკვეთზე სამუშაოების წარმართვა იქნება, ვერ შეცვლის არსებულ ფონს და უარყოფითი ზემოქმედება ბაწარას დაცულ ტერიტორიაზე და კანდიდატ ზურმუხტის უბანზე არ იქნება მნიშვნელოვანი. ანგარიშში მოცემული მონიტორინგის გეგმა ითვალისწინებს კანდიდატი ზურმუხტის უბნის სახეობების მონიტორინგს და საჭიროების შემთხვევაში დაიგეგმება შესაბამისი დამატებითი შემარბილებელი ღონისძიებები.

აღწერილია ლანდშაფტზე და ვიზუალურ მხარეზე ზემოქმედებები. შემარბილებელი ღონისძიებებიდან აღსანიშნავია: როგორც მშენებლობის, ასევე ექსპლუატაციის ეტაპზე მუდმივი ნაგებობების ფერის და დიზაინის შერჩევა მოხდება ისე, რომ შეხამებული იყოს გარემოსთან; დროებითი კონსტრუქციების, მასალების და ნარჩენების განთავსებისთვის შეძლებისდაგვარად შერჩეული იქნება შეუმჩნეველი ადგილები; როგორც მშენებლობის, ასევე ექსპლუატაციის ეტაპზე დაცული იქნება სანიტარულ-ეკოლოგიური პირობები; სამშენებლო სამუშაოების დასრულების შემდგომ ჩატარდება სარეკულტივაციო სამუშაოები; მშენებლობის დასრულების შემდგომ ძალური კვანძის ირგვლივ მოხდება კულტურული და დეკორატიული ხე-მცენარეების დარგვა-გახარება.

ლიტერატურული წყაროებისა და საველე სამუშაოების შედეგების მიხედვით პროექტის გავლენის ზონაში ისტორიულ-კულტურულ ან არქეოლოგიური ძეგლების არსებობა არ დადასტურებულა. შესაბამისად ზემოქმედება არ არის მოსალოდნელი. რაიმე არტეფაქტის აღმოჩენის შემთხვევაში მშენებლობის პროცესი შეჩერდება. აღმოჩენის შესწავლისთვის მოწვეული იქნება ექსპერტ-არქეოლოგები და მათი რეკომენდაციის შემთხვევაში კომპანია ხელს შეუწყობს ობიექტის კონსერვაციას ან საცავში გადატანას. სამუშაოები განახლდება შესაბამისი ნებართვის მიღების შემდეგ.

გზშ-ს ანგარიშს თან ახლავს ჰესის მშენებლობის და ექსპლუატაციის პროცესში მოსალოდნელ ავარიულ სიტუაციებზე რეაგირების გეგმა.

აღწერილია მშენებლობის და ექსპლუატაციის ეტაპებზე მოსალოდნელი ნარჩენების მართვის შესახებ ინფორმაცია. დაგეგმილია შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებების გატარება. გარდა ამისა, გზშ-ს ანგარიშში დანართის სახით თან ახლავს ნარჩენების მართვის გეგმა.

აღწერილია კუმულაციური ზემოქმედების სახეები. ზემოქმედებების მინიმოზაციის მიზნით განხორციელდება დაგეგმილი შემარბილებელი ღონისძიებების შესრულების კონტროლი და ამ ღონისძიებების ეფექტურობის მონიტორინგი, რომ საჭიროების შემთხვევაში შესაძლებელი იყოს დამატებითი შემარბილებელი და საკომპენსაციო ღონისძიებების დაგეგმვა და განხორციელება.

ჰესის ექსპლუატაციის ხანგრძლივი შეწყვეტის, კონსერვაციის ან ლიკვიდაციის შემთხვევაში, კომპანია დაამუშავებს ექსპლუატაციის ხანგრძლივი შეწყვეტის ან კონსერვაციის გეგმას, რომელიც შეთანხმებული იქნება უფლებამოსილ ორგანოებთან.

ეკოლოგიური ექსპერტიზის ჩატარების შედეგად გამოვლენილი პირობები ასახულია წინამდებარე დასკვნის III თავში.

III. პირობები

საქმიანობის განმახორციელებელი ვალდებულება:

1. ჰესის მშენებლობა და ექსპლუატაცია განახორციელოს წარმოდგენილი გზშ-ს ანგარიშის შემარბილებელი ღონისძიებების, გარემოსდაცვითი მართვის და მონიტორინგის გეგმების, დასკვნებისა და რეკომენდაციების შესაბამისად;
2. საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროში წარმოადგინოს:
  - ჰესის ექსპლუატაციაში გაშვებამდე - სადაწნეო მილსადენის გასწვრივ მდ. ალაზნის კალაპოტიდან მცირე მანძილებით დაშორებულ ეკოლოგიურად სენსიტიურ ადგილებში (იქ, სადაც მდინარე ალაზანი მცირე მანძილებითაა დაშორებული სადაწნეო მილსადენისგან) კალაპოტის გვერდითი გარეცხვის სიდიდეების ანგარიში. აგრეთვე, წარმოდგენილი უნდა იქნეს კალაპოტის სიღრმითი გარეცხვის სიდიდეები მდინარეების ბაწარისა და ძიბახევის სადაწნეო მილსადენის გადაკვეთის ადგილებში;
  - ჰესის მშენებლობის დაწყებამდე - ფუჭი ქანების სანაყაროს დეტალური პროექტი შესათანხმებლად;
  - ჰესის მშენებლობის დაწყებამდე - სამშენებლო ბანაკისა და სამშენებლო მოედნ(ებ)ის შესახებ ინფორმაცია, რომელიც უნდა მოიცავდეს: ადგილმდებარეობის შესახებ ინფორმაციას; მიწის ფართობის, საკუთრების ფორმისა და კატეგორიის შესახებ ინფორმაციას; ნიადაგურ დახასიათებას; სიტუაციურ და სქემატურ ნახაზებს, ფართობისა და მასზე განთავსებული ობიექტებს პარამეტრების მითითებით და გასატარებელი ღონისძიებების შესახებ ინფორმაციას.
3. ეკოლოგიური ექსპერტიზის დასკვნის მიღებიდან 6 თვის ვადაში საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროში წარმოადგინოს:
  - „ზურმუხტის ქსელის“ კანდიდატ საიტში მოქცეულ ჰაბიტატებზე და იქ გავრცელებულ ცხოველებზე პროექტის განხორციელებით გამოწვეული ზეგავლენის შესახებ დასაბუთებული ინფორმაცია. საჭიროების შემთხვევაში წარმოდგენილ იქნას საკომპენსაციო/საკონსერვაციო გეგმა;
  - ზემოქმედებას დაქვემდებარებული მცენარეული საფარისა და ჰაბიტატების აღენის შესახებ დეტალური, დასაბუთებული ინფორმაცია და საჭიროების შემთხვევაში შესაბამისი საკომპენსაციო/აღდგენის გეგმა;
  - ზემოაღნიშნულ კვლევებზე დაყრდნობით მომზადებული განახლებული და დეტალური ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის გეგმა, სადაც სამონიტორინგო დაკვირვების საკითხები აისახება თითოეული სენსიტიური სახეობისა და ჰაბიტატის მიხედვით, ზემოქმედების სახეებიდან გამომდინარე. გეგმაში მითითებული უნდა იქნეს სამინისტროსთან ანგარიშგების პერიოდულობა.
4. უზრუნველყოს დერივაციის მონაკვეთში თევზის სახეობების მონიტორინგი წყლის ნაკადის საკმარისობის დადგენის მიზნით ჰესის ექსპლუატაციაში გაშვებიდან 5 წლის განმავლობაში. აღნიშნული საკითხი უნდა აისახოს მონიტორინგის გეგმაში. მონიტორინგის შედეგები კვარტალში ერთხელ წარმოადგინოს საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროში. ჰესის ექსპლუატაცია განახორციელოს წარმოდგენილი ინფორმაციის შემდგომ სამინისტროს მიერ დადგენილი ეკოლოგიური ხარჯის შესაბამისად;
5. მოქმედი კანონმდებლობის შესაბამისად, უზრუნველყოს ნარჩენების მართვის დეტალური გეგმის შემუშავება და დადგენილი წესის მიხედვით საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროსთან შეთანხმება;

6. ეკოლოგიური ექსპერტიზის დასკვნის სხვა პირზე გადაცემის შემთხვევაში დასკვნის გადაცემა განახორციელოს „გარემოზე ზემოქმედების ნებართვის შესახებ“ საქართველოს კანონით დადგენილი წესით;
7. სამშენებლო სამუშაოების დაწყება და ჰესის ექსპლუატაციაში გაშვება აცნობოს საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს.

IV. დასკვნა

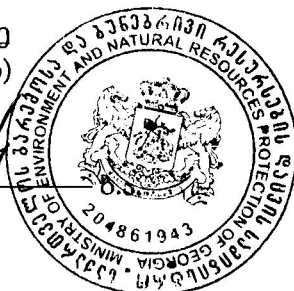
ეკოლოგიური ექსპერტიზის დასკვნის მიღების მიზნით, ახმეტის მუნიციპალიტეტის გამგეობის მიერ, ეკოლოგიურ ექსპერტიზაზე წარმოდგენილი, შპს „ალაზანი ენერჯი“-ს ახმეტის მუნიციპალიტეტში მდ. ალაზანზე ხადორი 3 ჰესის მშენებლობისა და ექსპლუატაციის პროექტის გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ანგარიშის მიხედვით, საქმიანობის განხორციელება შესაძლებელია მხოლოდ წინამდებარე დასკვნის III თავში გათვალისწინებული პირობების დაცვით.

გარემოზე ზემოქმედების ნებართვების
დეპარტამენტის პირველადი
სტრუქტურული ერთეულის ხელმძღვანელი

თამარ შარაშიძე
(სახელი, გვარი)

(ხელმოწერა)

საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის მინისტრის

KA060167685073017

ბრძანება №-706

ქ. თბილისი

18 / ოქტომბერი / 2017 წ.

შპს „ალაზანი ენერჯი“-ს მდ. ალაზანზე 5.4 მგვტ დადგმული სიმძლავრის ჰიდროელექტროსადგურის (ხადორი 3) მშენებლობასა და ექსპლუატაციაზე ეკოლოგიური ექსპერტიზის დასკვნის დამტკიცების შესახებ

„გარემოზე ზემოქმედების ნებართვის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-4 მუხლის პირველი პუნქტის „მ“ ქვეპუნქტისა და ამავე მუხლის მე-4 პუნქტის საფუძველზე

ვ ბ რ ძ ა ნ ე ბ ა:

1. დამტკიცდეს ეკოლოგიური ექსპერტიზის დასკვნა № 75; 18.10.2017 წ. ახმეტის მუნიციპალიტეტის გამგეობის მიერ წარმოდგენილ, შპს „ალაზანი ენერჯი“-ს მდ. ალაზანზე 5.4 მგვტ დადგმული სიმძლავრის ჰიდროელექტროსადგურის (ხადორი 3) მშენებლობასა და ექსპლუატაციაზე;
2. ბრძანების პირველი პუნქტით გათვალისწინებული ეკოლოგიური ექსპერტიზის დასკვნა გაიცემა განუსაზღვრელი ვადით;
3. შპს „ალაზანი ენერჯი“-მ უზრუნველყოს ეკოლოგიური ექსპერტიზის დასკვნით (№ 75; 18.10.2017 წ) გათვალისწინებული პირობების შესრულება;
4. ბრძანება დაუყოვნებლივ გაეგზავნოს შპს „ალაზანი ენერჯი“-ს;
5. ბრძანება ძალაში შევიდეს შპს „ალაზანი ენერჯი“-ს მიერ ამ ბრძანების გაცნობისთანავე;
6. ბრძანება შეიძლება გასაჩივრდეს ზემდგომ ადმინისტრაციულ ორგანოში საქართველოს მთავრობაში (თბილისი, ინგოროყვას ქუჩა № 7) ან თბილისის საქალაქო სასამართლოს ადმინისტრაციულ საქმეთა კოლეგიაში (თბილისი, დ. აღმაშენებლის ხეივანი, მე-12 კმ. № 6) მხარის მიერ მისი ოფიციალური წესით გაცნობის დღიდან ერთი თვის ვადაში.

მინისტრის მოვალეობის შემსრულებელი

სოლომონ პავლიაშვილი